

Sygn. akt III AUz 248/17

POSTANOWIENIE

Dnia 9 sierpnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Marek Żurecki
Sędziowie :	SSA Tadeusz Szweda SSO del. Anna Petri (spr.)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy ze skargi M. s.r.o. z siedzibą w Č. na S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie właściwego ustawodawstwa

w związku z zażaleniem odwołującej M. s.r.o. z siedzibą w Č. na S.

na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej

z dnia 9 listopada 2016 r. sygn. akt VI U 942/16

postanawia: oddalić zażalenie.

/-/ SSA T.Szweda /-/ SSA M.Żurecki /-/ SSO del. A.Petri

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUz 248/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej odrzucił skargę o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem tego Sądu z dnia 23 czerwca 2015r., którym oddalono odwołanie od decyzji organu rentowego w przedmiocie ustalenia ustawodawstwa polskiego w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Jako podstawę skargi skarżąca wskazała art. 401 pkt 2 k.p.c. wyjaśniając, że postępowanie prowadzone w powołanej wyżej sprawie o sygnaturze VI U 503/15 dotknięte jest nieważnością, bowiem nie brała w nim udziału, choć winna być traktowana w nim jako zainteresowana w rozumieniu art. 477¹¹ k.p.c. Została więc pozbawiona możliwości udziału

w sprawie. Z tej przyczyny nie przedłożyła dowodów na potwierdzenie wykonywania przez ubezpieczonego S. K. pracy najemnej na terenie (...). Wiedzę o toczącym się postępowaniu objętym skargą spółka pozyskała dopiero od niego w dniu 29 sierpnia 2016r., kiedy doręczył jej odpis postanowienia Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 21 czerwca 2016r., wydanego w sprawie III AUz 106/16.

Zdaniem Sądu I instancji skarga podlegała odrzuceniu jako nieoparta na ustawowej podstawie. Jako podstawę skargi skarżąca wskazała art. 401 pkt 2 k.p.c. Zgodnie z jego brzmieniem można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności, jeżeli skutek naruszenia przepisów prawa strona była pozbawiona możliwości działania; nie można jednak żądać wznowienia jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w postanowieniu z 10 grudnia 2015r. (V CZ 76/15) sformułowanie podstawy wznowienia

w sposób odpowiadający przepisom art. 401-404 k.p.c. nie oznacza oparcia skargi

na ustawowej podstawie wznowienia, jeżeli już z samego jej uzasadnienia wynika,

że podnoszona podstawa nie zachodzi; taka skarga jako nieoparta na ustawowej podstawie wznowienia podlega odrzuceniu na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. W ocenie Sądu I instancji taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie.

Organ orzekający zauważył, że objęte skargą postępowanie dotyczyło odwołania S. K. od decyzji organu rentowego, którą ustalono, iż właściwym ustawodawstwem dla niego począwszy od 1 października 2013r. jest ustawodawstwo polskie. W tym procesie skarżąca spółka będąca jego pracodawcą na terenie Słowacji nie była wzywana jako zainteresowana, ponieważ nie miała statusu strony w rozumieniu

art. 477⁽¹¹⁾ k.p.c. Taki status mogła uzyskać jedynie w przypadku prowadzenia postępowania przed właściwymi organami (...), gdzie występuje jako płatnik składek,

a nie w Polsce.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w toku procesu zakończony wyrokiem objętym niniejszą skargą odwołujący powoływał się na błędne przyjęcie przez (...) organ rentowy marginalnego charakteru wykonywania pracy na rzecz (...) s.r.o. z siedzibą w Č.

na S., co stanowiło podstawę sprzeciwu instytucji (...) w zakresie ustalenia jako właściwego ustawodawstwa (...). Na tę samą okoliczność skarżąca powołuje się obecnie wskazując jednocześnie, że jej udział jako strony w postępowaniu objętym skargą mógł doprowadzić do wykazania, że praca odwołującego nie miała marginalnego charakteru. Organ orzekający podkreślił tymczasem, że określenie ustawodawstwa właściwego dla oceny transgranicznego stosunku prawnego występuje w oparciu o prawo miejsca świadczenia pracy najemnej, co wyklucza możliwość jego oceny na podstawie prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego w celu ustalenia marginalnego charakteru tej pracy. Stąd właściwe do oceny charakteru tej pracy są jedynie instytucje (...), przed którymi skarżący może wszcząć spór w tym zakresie. Takie stanowisko w zakresie braku kognicji sądu miejsca zamieszkania w przedmiocie badania charakteru pracy najemnej będącej tytułem ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim Unii wyraził również Sąd Najwyższy

w uzasadnieniu wyroku z 6 czerwca 2013r. (II UK 33/12). Z tych przyczyn Sąd I instancji

nie znalazł podstaw do uznania skarżącej za stronę postępowania w sprawie objętej skargą,

co wyklucza możliwość przyjęcia, by spółka ta pozbawiona została w tej sprawie możliwości działania.

Mając powyższe na względzie Sąd I instancji na mocy art. 410 §1 k.p.c. odrzucił skargę jako nieopartą na ustawowej podstawie. Uznał bowiem, że mimo powołania się przez skarżącego na przesłankę nieważności postępowania wynikającą z art. 401 pkt 2 k.p.c. okoliczność w nim wskazana w rzeczywistości nie występuje.

Zażalenie na to postanowienie wniosła skarżąca (...) s.r.o. z siedzibą w Č. na (...).

Skarżąca domagała się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez wznowienie postępowania zakończony prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

w zakresie ustalenia ustawodawstwa właściwego i zasądzenia od organu rentowego na jej rzecz kosztów postępowania. Zarzuciła zaskarżonemu postanowieniu naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., art. 379 pkt 5 i art. 477⁽¹¹⁾ § 2 k.p.c. polegające na uznaniu, że skarga o wznowienie postępowania nie została oparta na ustawowej podstawie pomimo pozbawienia pracodawcy (...) możliwości udziału w postępowaniu jako zainteresowanego w sprawie, który to brak miał istotny wpływ na jej wynik z powodu braku możliwości przedłożenia przez niego dowodów, którymi dysponował, potwierdzających wykonywanie pracy najemnej na terenie S., zgłoszenia pracownika do (...) systemu ubezpieczeń społecznych czy wszczęcia przed (...) organami procedur zmierzających do wyjaśnienia marginalnego charakteru pracy ubezpieczonego.

Skarżąca podniosła, iż przedmiotem postępowania objętego skargą o wznowienie, w którym nie brała udziału było ustalenie właściwego ustawodawstwa w związku z prowadzeniem przez S. K. działalności gospodarczej na terenie Polski i wykonywaniem pracy na terenie S. w oparciu o przepisy wspólnotowe w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Skarżąca nie zgodziła się ze stanowiskiem Sądu I instancji, iż przy udziale (...) pracodawcy powinien dokonać oceny (...) stosunku pracy w oparciu o polskie przepisy. W jej ocenie wystąpiły wszelkie ustawowe przesłanki wznowienia postępowania, bowiem pracodawca winien brać udział w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Skarga była tym bardziej uzasadniona, że skarżąca posiada dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, których udostępnienia odmawia, a potwierdzają one faktyczne wykonywanie przez ubezpieczonego pracy i jej charakter. Okoliczność tę tymczasem Sąd Okręgowy pominął pomimo sygnalizowania jej przez niego w postępowaniu administracyjnym i sądowym.

Zdaniem skarżącej Sąd I instancji pominął także fakt, iż na skutek jej niewiedzy o objętym skargą postępowaniu nie mogła ona podjąć żadnych kroków zmierzających do zainicjowania postępowania przed (...) organami właściwymi w zakresie ubezpieczeń społecznych. Stąd skarżąca nie mogła występować przed tymi instytucjami, bowiem nie została o tym zawiadomiona, przez co pozbawiono ją możliwości działania. Skoro przy tym postępowanie zostało prawomocnie zakończone, instytucje (...) nie mają legitymacji do jego wzruszenia, lecz zobligowane są do jego respektowania. W ocenie skarżącej wyłącznie zawiadomienie o toczącym się postępowaniu wszystkich stron, w tym zainteresowanej, dawało gwarancję poprawnego przeprowadzenia procedury międzynarodowej związanej z określeniem właściwego ustawodawstwa.

Skarżąca podkreśliła, iż nie uczestniczyła w postępowaniu objętym skargą. Wskutek naruszenia przepisów postępowania o właściwym zawiadomieniu wszystkich uczestników postępowania o toczącym się sporze pozbawiona została możliwości działania. Według niej zmaterializowała się zatem wskazana podstawa wznowienia, która nie została w pełni rozważona przez Sąd. Pomimo, iż objęte skargą postępowanie nie miało na celu dokonania oceny (...) stosunku pracy przez polski sąd, to jednak zawiadomienie (...) pracodawcy spowodowałoby podjęcie przez niego działań dążących do wyjaśnienia spornej kwestii marginalności pracy ubezpieczonego we właściwym trybie i przed właściwymi organami (...).

Z tych przyczyn zdaniem skarżącej złożona przez nią na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c. skarga o wznowienie postępowania była całkowicie uzasadniona i konieczna. Objęte nią postępowanie było dotknięte nieważnością, co spowodowało brak możliwości zajęcia stanowiska przez pracodawcę, powoływania dowodów i podjęcia procedur przed (...) organami, a w konsekwencji błędne uznanie, że wnioskodawca normalnie wykonywał pracę najemną na terenie S., co uzasadniało zastosowanie art. 13 ust 3 rozporządzenia podstawowego nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004r., a charakter wykonywanej pracy nie posiadał znamion marginalności, co w konsekwencji potwierdza, iż objęty skargą wyrok z 23 czerwca 2015r. winien zostać zmieniony ewentualnie uchylony.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Skarga o wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia prawomocnych orzeczeń. Z uwagi na wyjątkowy charakter skargi przepisy regulujące jej dopuszczalność muszą być bardzo ściśle interpretowane. Sąd I instancji w pełni zasadnie ocenił, iż skarga spółki (...) nie spełnia wymogów dotyczących jej złożenia. Zgodnie bowiem z treścią art. 410 § 1 k.p.c. Sąd ten był zobowiązany zbadać na posiedzeniu niejawnym, czy skarga o wznowienie postępowania jest dopuszczalna, czy opiera się na ustawowej podstawie wznowienia i czy została wniesiona w ustawowym terminie.

W braku jednego z tych wymagań Sąd ten zasadnie skargę odrzucił. Trafna jest konkluzja tego Sądu, iż skarga faktycznie nie jest oparta na ustawowej podstawie wznowienia. Niezależnie od tego jest ona również niedopuszczalna jako, że została wniesiona przez podmiot nieuprawniony do jej złożenia, co Sąd Okręgowy również akcentował.

Na wstępie należy podkreślić, iż zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w postanowieniu z dnia 25 lutego 2015r. (II UZ 78/14; OSNP 2016/11/145) skargę o wznowienie postępowania może wnieść tylko strona wymieniona w prawomocnym wyroku, nie ma zaś takiego uprawnienia podmiot nieobjęty zaskarżonym wyrokiem (art. 399 k.p.c.).

Jak wskazano w motywach rozstrzygnięcia osobami predestynowanymi do wniesienia skargi są strony postępowania procesowego, w którym zapadło orzeczenie objęte skargą o wznowienie. Wynika to pośrednio z przepisów określających termin do wniesienia skargi (art. 407 § 1 k.p.c.) i podstawy wznowienia (art. 401 i art. 403 k.p.c.). W uzasadnieniu wyroku z dnia 9 stycznia 1998r. (I CKN 315/97; OSNC 1998 nr 7-8, poz. 125)

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że skarga o wznowienie skierowana jest zawsze przeciwko wyrokowi, który korzysta z powagi rzeczy osądzonej tylko pomiędzy stronami.

Brak prawomocnego rozstrzygnięcia w stosunku do skarżącego (art. 399 in fine k.p.c.) wyłącza dopuszczalność wniesienia przez niego skargi o wznowienie od wyroku, wydanego w sprawie rozpoznanej i zakończonej z udziałem innych podmiotów. Uprawnienie do wniesienia skargi o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem, może przysługiwać tylko temu, kto ma interes (tzw. gravamen) w doprowadzeniu do jego zmiany lub uchylecia. Skoro przy tym w świetle stosowanego a contrario przepisu art. 366 k.p.c. wyrok nie korzysta z przymiotu powagi rzeczy osądzonej w odniesieniu do podmiotu, który nie był stroną postępowania zakończonego jego wydaniem, przeto nie ma on interesu we wniesieniu skargi o jego wznowienie.

Podzielając stawianą przez Sąd Najwyższy tezę, że skargę o wznowienie postępowania może wnieść tylko strona, która została wymieniona w prawomocnym wyroku, nie ma zaś takiego uprawnienia podmiot nieobjęty zaskarżonym skargą orzeczeniem, należy stwierdzić, że spółka (...) nie będąc stroną postępowania w zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z dnia 23 czerwca 2015r. sprawie toczącej się z odwołania S. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. ustalającej zastosowanie wobec niego ustawodawstwa polskiego, nie posiadała legitymacji do wniesienia skargi o wznowienie tegoż postępowania.

W pełni zasadnie Sąd I instancji zauważył przy tym, iż w sprawie o ustalenie właściwego ustawodawstwa, wynikającej z marginalnego aspektu charakteru pracy za granicą pracodawca ubezpieczonego nie powinien mieć statusu strony.

W postępowaniu objętym skargą o wznowienie Sąd nie był zobligowany na podstawie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. do zawiadamiania zagranicznego pracodawcy jako zainteresowanego o toczącym się procesie. Wynik takiej sprawy nie dotyka bowiem bezpośrednio jego praw i obowiązków nawet, gdy kwestionowana jest ważność zawartej przez niego umowy. Nie chodzi przy tym

o zainteresowanie w sensie potocznym ani o automatyczne przypisywanie drugiej stronie kwestionowanej umowy tego przymiotu. Ocena, czy praca wykonywana w jednym z państw unijnych miała charakter marginalny należy do kompetencji właściwych instytucji ubezpieczeniowych, które powinny dojść do konsensu w takiej sprawie, także osiągniętego

w drodze concyliacji. Dopiero prawomocna decyzja instytucji ubezpieczeniowej określa państwo wypłaty świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz może (ale nie musi) wpływać na kwestię opłacanych składek na ubezpieczenie społeczne (tak wyroki Sądu Najwyższego

z 28 kwietnia 2005r.; I UK 236/04; OSNP 2006 nr 1-2, poz. 28, z 14 lipca 2016r.; II UK 297/15 i z 25 listopada 2016r.; I UK 370/15; Legalis 1538067 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 19 maja 2016r.; III AUa 910/15, Legalis 1504911).

Tym samym skarżąc jako płatnikowi składek nie przysługiwał przymiot zainteresowanej w objętym skargą o wznowienie postępowaniu o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Jej obowiązki jako płatnika składek nie były przedmiotem rozpoznania

w tym postępowaniu. Ewentualny skutek w postaci możliwości dochodzenia zwrotu nienależnie uiszczonych przez nią składek ubezpieczeniowych stanowić może jedynie realizację stosunku prawnego pomiędzy płatnikiem a (...) instytucją ubezpieczeniową, wynikającego ze zobowiązań o charakterze publicznoprawnym.

Biorąc powyższe pod uwagę trafnie Sąd I instancji ocenił, iż całkowicie niezasadny był stawiany w skardze zarzut naruszenia w objętym skargą postępowaniu przepisów procedury poprzez zaniechanie zawiadomienia spółki (...) o toczącym się postępowaniu. Nie doszło więc do przewidzianej w art. 379 pkt 5 k.p.c. nieważności postępowania, mogącej wynikać z pozbawienia tej spółki możliwości obrony swych praw. Oznacza to, że skarga o wznowienie postępowania nie została oparta na żadnej z ustawowych podstaw wznowienia określonych w przepisach art. 401 k.p.c., art. 401¹ k.p.c. i art. 403 k.p.c. W szczególności podstawy tej nie stanowi przepis art. 401 pkt 2 k.p.c., zgodnie z którym można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności, jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa strona była pozbawiona możliwości działania. Doprowadzenie do takiego skutku polega na tym, że z uwagi na wadliwość proceduralne Sądu wynikające z naruszenia konkretnych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego strona nie mogła brać udziału

w postępowaniu lub w jego istotnej części (tak wyrok Sądu Najwyższego z 6 marca 1998r.; III CKN 24/98, niepublikowany i postanowienie tego Sądu z 6 czerwca 2012r.; IV CZ6/12, niepublikowane). Jak wskazał także Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 13 listopada 2015r (VCA 917/14; Lex nr 1936796) o nieważności postępowania można mówić wówczas, gdy ze względu na uchybienia formalne strona nie mogła brać i faktycznie nie brała udziału w postępowaniu. Skoro zatem - jak wyjaśniono powyżej - skarżąca nie miała statusu zainteresowanej w sprawie i nie powinna go mieć, przeto nie została pozbawiona możliwości udziału w sprawie.

Jak wynika ze stanowiska prezentowanego przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25 maja 2012r. (I CZ 35/12; LEX nr 1214537), które tutejszy Sąd w pełni podziela, skarga o wznowienie postępowania nie opiera się na ustawowej podstawie w rozumieniu

art. 410 § 1 k.p.c. zarówno wtedy, gdy przytoczona w niej podstawa nie odpowiada wzorcowi którejkolwiek z podstaw wznowienia (art. 401, art. 401¹, art. 403 k.p.c.), jak i wówczas, gdy podstawa ta odpowiada wprawdzie temu wzorcowi, lecz w rzeczywistości nie wystąpiła

(tak też m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2006r., I PZ 33/05, OSNP 2007, nr 3-4, poz. 48, z dnia 16 maja 2007 r., IV CZ 22/07, niepubl. i z dnia 13 lutego 2009r., II CZ 97/08 niepubl.). Jak zasadnie przyjął Sąd I instancji z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Skarga spółki (...) jedynie teoretycznie oparta była na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c., która faktycznie nie wystąpiła. Nie miało miejsca bowiem ani naruszenie przez Sąd przepisów postępowania ani tym bardziej nie doszło do pozbawienia jej możliwości działania. Okoliczności te nie mogą zatem stanowić podstawy wznowienia postępowania.

Zauważyć przy tym należy, iż jako skutek pozbawienia możliwości działania w sprawie objętej skargą o wznowienie postępowania skarżąca wskazuje uniemożliwienie jej wszczęcia postępowania przed sądem (...) dla wykazania, iż praca ubezpieczonego nie miała marginalnego charakteru. Tymczasem prawomocnie zakończone postępowanie o ustalenie właściwego ustawodawstwa prowadzone pomiędzy ubezpieczonym a polską instytucją ubezpieczeniową nie stoi na przeszkodzie możliwości zainicjowania takiego procesu przez jego (...) pracodawcę, którego objęty skargą wyrok nie wiąże. Tym samym wskazywany przez skarżącą skutek iluzorycznego pozbawienia jej możliwości działania także nie wystąpił.

Na koniec zaakcentować trzeba, iż zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym przez Sąd Najwyższy w powołanym wyżej postanowieniu z dnia 25 maja 2012r. nawet podmiot mający interes materialnoprawny uzasadniający udział w procesie, lecz niewezwany

do sprawy i niebiorący udziału w postępowaniu, nie jest stroną w procesowo-technicznym znaczeniu, a zatem nie można pozbawić go możliwości obrony jego praw (art. 401 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c.). Nie można bowiem mówić o pozbawieniu możliwości obrony swych praw strony, której brak. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w motywach tego rozstrzygnięcia skutek nieważności postępowania nie może zatem dotyczyć zainteresowanego niebiorącego udziału w sprawie, nawet wtedy, gdy nastąpiło to na skutek zaniedbania sądu. Tymczasem w postępowaniu objętym skargą o wznowienie do takiego zaniedbania nie doszło, skoro skarżąca nie mogła w nim mieć statusu zainteresowanej.

Tym samym w pełni zasadnie Sąd I instancji ocenił, iż skarga o wznowienie postępowania podlegała odrzuceniu. Była ona bowiem niedopuszczalna jako wniesiona przez osobę nieuprawnioną, a nadto faktycznie nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia.

Mając powyższe na względzie na mocy art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. Sąd Apelacyjny oddalił zażalenie jako bezzasadne.

/-/ SSA T.Szweda /-/ SSA M.Żurecki /-/ SSO del. A.Petri

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek